

Vienan priha kirjoittaa elävästi lapsuudestaan

• **Niilo Peksujeff: Nikolaista Niiloksi.** Lapsuusaika sodan varjossa Tollonjoella ja Vuokkiniemessä. 79 s. Arhippa Perttusen säätio 2001.

Vienan Karjala -kirjallisuutta lukevaa yleisöä ei turhan usein hemmotella uutuuksilla. Viime vuoden lopulla Arhippa Perttusen säätio julkaisi aiheesta kiinnostuneiden iloksi uuni-tuoreen kirjan *Nikolaista Niiloksi*. Tollonjoen Livojärven syntyneet, nykyään Kajaanissa asuva **Niilo Peksujeff** välittää muistelmateoksessaan omia kokemuksiaan elämästä Karjalassa sodan aikana.

Suomalaisten sotajoukkojen saapuessa Viennaan suurin osa väestöstä matkasi evakkoon, lähinnä Arkangelin alueelle. Vain murto-osa vienäläisistä jäi kotiseuduilleen - Vuokkiniemeen ja Tollonjoelle jäi tilastojen mukaan noin 210 henkeä. Peksujeffin perhekin oli jo aloittanut evakkomatkan, mutta kääntyi Virran Huotin pihamaalla tehdyn tollonjokelaisten yhteisen päätöksen mukaan kotiinsa. Peksujeffin kirja kertoo niistä dramaattisista vaiheista, joissa monet perhesiteet katkesivat rajanvedon myötä vuosikymmeniksi.

Nikolaista Niiloksi kertoo ruohonjuuritason näkökulmasta myös siitä, miten yhteiskunnalliset olot järjestettiin miehityksessä Itä-Karjalassa. Varsinkin sodan jälkeisille sukupolville tämä on arvokasta tietoa. Elämä Vienassa muuttui suomalaisempaan suuntaan, kun Vuokkiniemessä aloitti suomalainen koulu, talous yksityistettiin ja kolhoosin lehmät jaettiin alueen ihmisille. Talouden yksityistäminen oli ilonaihe monille varmasti siksi, että muistissa oli vielä perinteisen karjalaisen talonpoikaiskulttuurin itsellinen tilanpito.

Kun Peksujeff muistelee perheensä arkea sodan keskellä, hänen muistelmistaan huokuu vienankarjalaisien luonnonläheisyys. Modernin yhteiskunnan kasvatille on hämmästyttävä kokemus lukea, miten luonnon keskeinen asema ilmeni juuri vienäläisessä elämässä. Luonnon ja ihmisen välisen suhteen kuvaus onkin kirjan ehdoton ansio.

Vienan Karjalalla on ollut keskeinen rooli erityisesti kalevalaisen kulttuurin viimeisenä tyyssijana. Peksujeffin muistelmateos on karjalaisen elämänmenon kuvauksissaan tavoittanut osuvasti monia kalevalaisen kulttuurin piirteitä, joita perinteenkerääjät sodankin aikana tallensivat. Peksujeffin teosta voi siksi lukea "arkisena" taustana tälle kulttuuriperinteelle. Tältä kannalta katsoen se voi auttaa varsinkin nuorempia lu-

kijoita ymmärtämään, millaisessa maaperässä Suomen kansalliseepos syntyi: korkeakulttuurisen kansanrunouden pohja löytyy sivistystasoltaan vaatimattoman kansan karusta elinpiiristä.

Nikolaista Niiloksi on ennen muuta omakohtainen muistelmateos, johon Peksujeff on pääsääntöisesti onnistunut tallentamaan silloisen lapsenihmettelystä ympäristön tapahtumista. Samalla se kuitenkin

maalaa omalla kansanomaisella tavallaan kuvaa siitä henkisestä ympäristöstä, jonka keskellä Vienan kansa maanläheiset viisautensa ja korkeakulttuurisen käyttörunoutensa aikoinaan ammensi. Peksujeff on onnistunut luomaan kirjallaan aidon - karjalaisen - kuvan lapsuusmaisemistaan runonlajien maassa.

KAI PAAJASTE

Tollonjokelaisia Hukkalantermällä 1941

Nimeämistyössä olivat mukana Irja Viirto ja hänen serkkunsa Lilja (Kalevala) sekä Outi Remsu ja Oili Koivuniemi. He huomauttavat, että kun aikaa on kulunut yli 60 vuotta, tulos ei ole ehkä 100-prosenttinen. - Henkilöt vas. lukien: 1) Taimi Denisova, 2) Anni Denisova (sylissä pikku tyttö Lilja), 3) Lilja Denisova, 4) Anni Peksujeva, 5) Liisa Peksujeva, 6) Irja Remsu, 7) Teppo Remsu, 8) Nasto Rettijev, 9) Mari Kuikkanen, 10) Nikolai Kuikkanen, 11) Iro Peksujeva, 12) Lempi Remsu, 13) Santra Remsu, 14) Irja Denisova, 15) Lilja Remsu, 16) Vieno Denisova, 17) Niilo Peksujev, 18) Maija Peksujeva, 19) Jussi Peksujev, 20) Aleksii Rettijev, 21) Aleksii Rettijev, 22) Aleksii Peksujev, 23) Nasto Peksujeva, 24) Olga Peksujeva, 25) Anni Rettijeva, 26) Irja Kuikkanen, 27) Ilmari Hartikka, 28) Elma Hartikka, 29) Simana Rettijev, 30) Nasto Remsu, 31) Anni Rettijeva, 32) Simana Remsu, 33) Viljo Rettijev, 34) Niina Rettijeva, 35) Mari Rettijeva, 36) Ivan Denisov, 37) Matro Rettijeva, 38) Jouki Remsu, 39) Maikki Lesoni, 40) Jouki Lesoni, 41) Laina Hartikka, 42) Lempi Remsu, 43) Uljana Kuikkanen, 44) Kerttu Kuikkanen, 45) Mari Hartikka, 46) Palaka Rettijeva, 47) Okahvie Rettijeva, Prokko Kuikkanen.